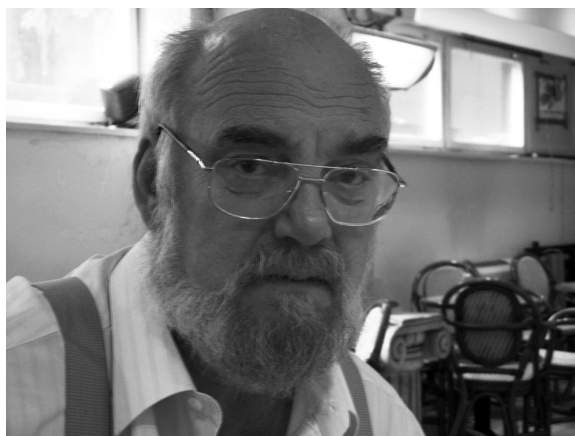

KRISTINA ŠEKREST¹

In memoriam: Goran Švob

(29. svibnja 1947.–18. travnja 2013.)

Neklasičan nekrolog neklasičnom profesoru, mentoru, uzoru i prijatelju

Goran Švob rodio se u Zagrebu 29. svibnja 1947. godine, gdje je diplomirao engleski jezik i književnost te filozofiju, a na Filozofskome fakultetu u Zagrebu predavao je od 1971. godine logiku, različite seminare iz logike te kolegije iz filozofije jezika. Svoj je predavački rad nastavio i gostujući u inozemstvu, kao što je boravak na sveučilištu u Oxfordu te u Japanu, Kini i Hong Kongu, posebice zbog njegova vrsnoga sinološkoga i japanološkoga rada. Objavio je dvije knjige: *Frege: Pojmovno pismo* (1992) i *Od slike do igre* (2009) te mnoštvo znanstvenih radova i izlaganja na konferencijama. Bio je voditelj projekta *Logika, univerzalni jezik i filozofija jezika*. Umro je u Zagrebu 18. travnja 2013.

¹ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; ksekrst@ffzg.hr.

“Vi, kolega, kažete da stvar može istovremeno biti i ne biti, a ja se s Vama potpuno slažem jer mislim da ste u krivu.”

Goran Švob

Prije nekoliko godina ušla sam u učionicu odslušati tu famoznu *Filozofiju jezika*. Stvarale su se po fakultetu fame oko toga kolegija, no tako se pričalo i za *Logiku* pa se ispostavilo da je drukčije. Reći će mi poslije: “Svi na studiju razumiju Hegela, smisao svemira, bitak i bivstvovanje, dolaze do spoznaje suštine svega, a strašan je problem napraviti istinitosnu tablicu.” Nasmijat ću se i reći da se vidimo na *Logici*.

Toga davnoga jesenskoga dana ušao je u A101 na Filozofskome fakultetu i već je s prvim minutama predavanja iz rukava bacaо šale, koje sam mahnito oduševljeno krenula zapisivati na papir. Pišući ovaj tekst gledam u taj papir, već lagano rastrgan i sjećam se kako smo cijeli prvi semestar potrošili na Fregea, što je, kako je često volio istaknuti, “naoko produkt moje perverzije” – na što smo se svi očekivano zahihotali – “ali zapravo okosnica logike i filozofije jezika”. No, ono što smo tek poslije shvatili, kroz prizmu toga dobili smo uvid u sve bitne probleme ne samo filozofije jezika nego i filozofije općenito. Drugi se semestar nastavio u znatno opuštenijem duhu – obično su studenti po običaju postajali solipsisti pa nitko ne bi pohađao predavanja ako to ne mora. Profesora sam tako upoznala na nastavi koju smo pretvorili u osobne dijalektičke kavice utorcima ujutro. *Kralj Francuske je ćelav* više nije bila samo ključna rečenica s problemom referencije u filozofiji jezika nego i stvar koju bismo formalizirali po poledini računa naših kava, kao pravi štreberi u svojem svijetu. Bilo bi pretjerano reći da sam od njega naučila sve što znam, no naučila sam napokon – misliti. Kad sam mu rekla da sam aktivnije krenula baviti se logikom, rekao je da je to divna znanost i da će mi se svidjeti u tome taboru, jer za razliku od brojnih drugih disciplina, ipak se sastoji od nečega egzaktnoga pa je u

svojemu šaljivome duhu dodao “a ne od šetkanja po livadama uz uzdahe i češanje po reproduktivnim organima”. Humor mu je uvijek bio koncizan i surov i često bih znala poslije i za vrijeme susreta krišom zapisivati sve stvari koje bi izlanuo kao da je doista i živio kao družina Monty Python, u čiji me svijet davno bio uveo.

Nedavnoga proljetnoga četvrtka dogovorili smo se za standardnu kavicu u *Kaktusu*, u deset ujutro. Rekoh mu da ću pregrmjeti taj nehumani termin. Uvijek je bio jutarnji tip, a ja bih smatrala da je dizanje u jednoznamenaste brojeve protuprirodno. Veselih se vidjeti ga jer smo se često dopisivali, ali zbog njegovih zdravstvenih problema nismo se neko vrijeme uspijevali susresti. U zoru toga dana odgovorio mi je da se ne osjeća dobro i da ćemo to prebaciti na neki vedriji sunčaniji dan idućega tjedna. Rastužena sam kolegi Vekiću, koji nam se trebao pridružiti, javila da je susret odgođen, no radovah se tomu kako ćemo ipak za koji dan lagano na suncu pričati o svemu – od kineskoga do jazza, s povremenim digresijama u bojne pokliče analitičke filozofije! A i njih dvojica imat će međusobnu razmjenu razgovora o bolestima. Hipohondar u meni uvijek bi to ignorirao, no njih je veselilo komentiranje južine i utjecaja na ljude.

Znam da bi mi se smijao kad bi me vidio tužnu i citirao bi *Always look on the bright side of life*, a ne, kako je duhovito znao reći, “u smrt i kišu, što su glavni motivi implikacijskih sudova i života logičara”. Znam i da bi mi sad makar dedukcijom dokazao da lupam gluposti i da tugujem bezveze, a onda bi zapalio još jednu cigaretu, otpio gutljaj produžene kave i ispričao kakvu novu smiješnu zgodu. Ja bih se nasmijala i opomenula ga da mora već jednom prestati pušiti, uz polupovišen ton glasa, glumeći ozbiljnost. Složili bismo se da ćemo sljedeći put kad se vidimo oboje imati drastične životne promjene. To je bila naša igra, ne baš vječito vraćanje istoga, ali određena ponavljajuća sličica iz našega druženja. Sve je bilo znakovito – od slike do igre.

“Kristina, meni je baš teško pisati” – znao bi reći. No time bi zapravo izražavao posvemašnju pedantnost i minucioznost jer zašto reći što suvišno ili nerazrađeno ili neegzaktno, zašto nesigurno srljati u arbitrarne sustave arbitrarnih logika? Uvijek je bio čovjek od tradicije i čvrstih načela, a takav je bio i njegov filozofski pogled. Moj je filozofski pogled bio prilično slijep, a čak nije bio niti u kakvome dogmatskome drijemežu, nego u vrlo dubokome snu. Zahvaljujući njemu, počele su mi se otvarati oči za određene probleme, a gdjegdje bih naučila i dovoljno da mu se u čemu mogu i suprotstaviti. Katkad bih osjetila da je ponosan na me, no često bih samu sebe uvjerila da sam si to umislila. Svejedno bih ga svakoga puta izvijestila što sam novoga čitala, oduševljena novim opskurnim pronalascima, a onda bi mi on u nekoliko rečenica objasnio zašto je to dobro ili loše i kako se družio s autorom. Često sam znala pomisliti da ga gotovo ničim ne mogu iznenaditi jer sam zaključila da zna apsolutno sve, no tu i tamo bih došla s novim pronalascima filozofskih jezičnih problematika opskurnih naroda i jezika pa bi mu se zagolicala oči i osjetila bih kao da naša relacija ipak postaje pomalo simetričnom. Naši razgovori o kineskome i na kineskome, malo trajavi s moje strane, dali su mi zaključiti da ga u Aziji cijene onako kako bi i ovdje trebali – kao pravoga stoičkoga mudraca. Samo što bi on sve komplimente odbacivao s jednakom lakoćom kao što bi iz glave bacao sve zgođe koje sam upijala i prepričavala naokolo.

Znao bi me voziti do kampusa na Borongaju. Zvali smo ga Mordor. Isprva mi je bilo jako teško snalaziti se ondje i dolaziti do njega tako daleko pa je to postala naša interna metafora. Često bi me, dakle, znao voziti do Mordora i onda bismo putem – priznajem – ogovarali zajedničke “arhine-meze”, smijali se i dogovarali da se što prije moramo opet vidjeti. Jednom sam mu iskopala neku pjesmu koje se sjetio na putu i onda mi je ubrzo pisao: “A kad sad slušam tu stvar, vraćaju se stara vremena - kada su nas hapsili na ulazu u Mordor, ali to je već bio drugi film, koji se zvao ‘Penny Lane’ i

koju je priču, dvanaest, mislim, godina poslije Carpenter do kraja realizirao u filmu znakovitog imena *Christine!* :-) Eto, draga Kristina, svijet je stvarno mali, a i stvari su, kako budisti vole reći, sve nekako povezane.” I nekako i danas smatram da zapravo sve i jest nekako povezano, jer trenutačno se nadam da premda je naša kava odgođena zauvijek i premda nije podnosio modalnosti i koncept mogućih svjetova, da onda barem u kakvoj fizikalnoj M-teoriji postoji neki mogući svijet u kojemu me opet vozi do Mordora nakon kavice. Prolazimo Vukovarskom, a ja ga opominjem da opet previše puši čak i dok vozi. On odgovara da će se ostaviti cigareta kad ja čokolade, što sam smatrala najvećim problemom u svemiru. Oboje zaključujemo da smo si zadali nerealistične ciljeve, ali nastavljamo igrati našu igru i na odlasku se dogovaramo vidjeti opet. Ubrzo si šaljem mejlove sa zabavnim privicima i žalimo se oko toga kako nas svi gnjave. I baš u tome mogućem svijetu možda nije proćelav, vjerojatno nije u Francuskoj, ali, uvjeren sam, zasigurno ostaje kraljem.